

دکتر افشار نادری هدف از برگزاری جایزه معمار را چنین بیان می‌کند: به طور کلی ما بعد از انقلاب در کشورمان مدتی با پدیده رکود در معماری روبه‌رو بوده‌ایم. منظور از معماری در اینجا فقط فعالیتهای ساختمانی نیست، بلکه معماری آن بخش از فعالیتهای ساختمانی است که هدفی فراتر از ایجاد یک سرپناه را دنبال می‌کند و در پی اهداف فرهنگی، هنری و علمی است. منتها دارای ایده‌های روشن و مشخص معمارانه است، این فعالیتهای ساختمانی که ما نام آن را معماری می‌گذاریم، پس از انقلاب تحت تأثیر شرایط مختلفی، از جمله جنگ قرار گرفت. اما پس از جنگ به تدریج متوجه شدیم که توجه به معماری در کشور افزایش پیدا می‌کند و به طور مشخص از حدود ده سال پیش تحول کاملاً مشخصی در معماری ایران به وجود آمد. طبیعی است در کنار رشد معماری، به زودی افرادی که در این زمینه فعالیت می‌کردند متوجه شدند پیشبرد معماری فقط از طریق ساختمان سازی ممکن نیست و فعالیتهایی که در جهت پیشبرد فرهنگ معماری صورت می‌گیرند، بسیار مؤثر است.

این فعالیتهای شامل مسابقات، جوایز، سخنرانی‌ها، نشریات معماری و... می‌شوند و نقش مؤثری ایفا می‌کنند. چون همه این موارد، نه تنها خوراک فرهنگی را برای کسانی که می‌خواهند کار فرهنگی انجام دهند، آماده می‌سازند؛ بلکه به افرادی که در زمینه طراحی و اجرا فعالیت دارند، در زمینه‌های نظری و تئوری اطلاعات و راهکارهای مشخص و مختلفی را نشان می‌دهند. از طرف دیگر، این مجموعه فعالیتها باعث می‌شوند که برخورد عقاید و نقد به وجود آید و افراد بتوانند از طریق این برخورد آرا در زمینه فرهنگ معماری عقایدشان را دقیق‌تر اصلاح کرده و مکان خود را در رابطه با فرهنگ ایران و فرهنگ جهان پیدا کنند.

بنابراین ما با افرادی که در مجله معمار و مؤسسه معمار نشر فعالیت می‌کردند و از قبل نیز در این زمینه مشغول بودند، به این فکر افتادیم که یکی از اقدامات بسیار مثبت را که می‌تواند ایجاد یک واقعه سالانه باشد، با عنوان «جایزه معمار» برگزار کنیم. دکتر افشار نادری در ادامه اهمیت جایزه معمار از این جهت است که هیچ

هدف اقتصادی را دنبال نمی‌کند، در حالی که حتی مسابقات معماری همیشه به دنبال این هدف هستند تا بین گروهی از معماران، رقابت ایجاد شود و از طریق آن رقابت یک پروژه برتر انتخاب شده و به احداث یک ساختمان برتر منجر شود. به هر حال در یک مسابقه، هم هدف عملی و هم هدف اقتصادی وجود دارد. ولی زمانی که ما به ساختمانهایی که در اقصی نقاط ایران توسط افراد مختلف ایجاد شده‌اند، جایزه می‌دهیم به این معناست که تنها به موضوع معماری ارجح

متحمل شده‌اند. بنابراین لازم نیست که معماران، محصول جدیدی را تولید کنند و به این گونه در عرصه رقابت قرار گیرند. در جایزه معمار، از طرفی استعدادهایی که در خیلی از موارد خارج از مرکز قرار دارند و متعلق به معماران جوان و ناشناس هستند، مورد تشویق واقع می‌شوند و از طرفی دیگر، کلیه معماران در جریان سطح انجام کارها، تنوع آنها و ایده‌های مختلف موجود در کل ایران قرار می‌گیرند. وی ادامه می‌دهد: به طور کلی معماری از دو طریق به جلو می‌رود. یکی از طریق انجام کار فردی یا گروهی معماران و طراحانی که بر روی پروژه‌ها و ایده‌هایی فکر می‌کنند و آنها را به ثمر می‌رسانند. دوم، از طریق تمامی گفت‌وگوها، نقدها و تبادل نظرهایی که حول آن کارها انجام می‌شوند.

تا زمانی که ما از فرهنگ مان خودآگاهی نداشته باشیم، قادر نیستیم آن را پیش ببریم. یعنی باید بدانیم کجا قرار داریم و سپس آن را مدون کنیم و به شناسایی، دسته‌بندی و نقد آن بپردازیم. اکنون تمام وقایع معماری نیز، برگهایی می‌شوند از تاریخ معماری معاصر ایران. جای این بخش در فرهنگ ما بخصوص در ربع قرن اخیر خالی بود و ضروری به نظر می‌رسد تا بدانیم امروز چه گرایش‌ها و مکاتبی در ایران وجود دارند و یا شکل می‌گیرند.

مسابقه معمار، گامی است که توسط یک گروه بی‌آن که از نهادهای دولتی کمک مالی بخواهد، در این راه برداشته شده است. فکر می‌کنم این فعالیت و نظایر آن می‌تواند زمینه‌های مناسبی را برای پیشبرد فرهنگ معماری در کشور فراهم کند.

دکتر افشار نادری در مورد نحوه داوری و معیارهای آن در این دوره از مسابقه معمار می‌گوید: معیارهایی که ما در هر دوره مسابقه معمار رعایت کرده‌ایم، متناسب با موضوع مسابقه است. مثلاً در دوره قبل که قرار بود به ساختمانهای مسکونی جایزه داده شود، معیارها نیز متناسب با ساختمانهای مسکونی انتخاب می‌شد. در این نوع ساختمانها نیز جنبه‌های انسانی، اجتماعی و عملکردی بسیار با اهمیت‌اند. در داوری این دوره که با موضوع ساختمانهای عمومی است، طبیعتاً مسائل دیگری اهمیت می‌یابند، مثل

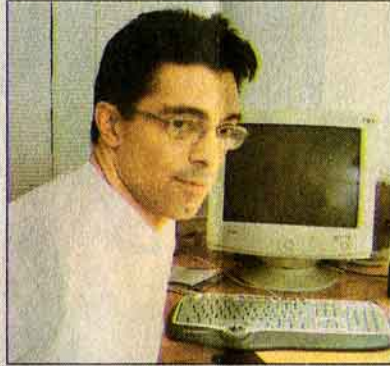
موضوع تأسیسات ساختمانها، چون ابنیه عمومی، کاربری پیچیده‌ای دارند و عموماً عده کثیری از مردم می‌خواهند از آن بهره‌برداری کنند. به همین دلیل ما حتی در ترکیب داوری جایزه اسنال از یک متخصص بسیار برجسته تأسیسات دعوت کرده‌ایم. یک ساختمان عمومی به هر صورت یک نهاد جمعی است و می‌خواهد در مدت زمان طولانی در یک شهر مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین به لحاظ نمادین و سیمایی که در شهر دارد، نقش مهمی در قضاوت خواهد داشت. ما از لحاظ فنی نیز برای این که مشکلی در موقع

جایزه بزرگ معمار در گفت‌وگو با دکتر کامران افشار نادری

معمار جامعه، ارزش‌ها

سهیلا نیاکان

اشاره: جایزه بزرگ معمار توسط مؤسسه معمار نشر برای نخستین بار در سال ۱۳۸۰ بنیاد نهاده شد. این جایزه که با مشارکت شرکت بهیریزان به حمایت از آثار برتر ساخته شده در سالیان اخیر می‌پردازد، در دی ماه امسال برای سومین دوره پیاپی با موضوع ابنیه عمومی برگزار می‌شود و در واقع اعلام نتایج آن، یک ارزیابی از حرکت‌های اخیر معماری معاصر کشور خواهد بود.

و جریانهایی از این دست در عرصه هنر معماری معاصر ایران که نهایتاً در راستای پیشرفت فرهنگ معماری کشور صورت می‌گیرد، گفت و شنودی با دکتر کامران افشار نادری معمار و پژوهشگر معماری به عنوان یکی از اعضای هیات داوری انجام شده که در آن به اهداف و کم و کیف برگزاری این جایزه به انضمام مباحثی در خصوص اهمیت ابنیه عمومی در کشور پرداخته شده است.

کارها را مورد قضاوت قرار می‌دهیم. افشار نادری در پاسخ به این سؤال که تأثیرات جایزه معمار در محافل دانشجویی به چه ترتیب خواهد بود، می‌گوید: یکی از اهداف این جایزه به طور یقین تشویق جوانان است. مسابقات مهم معماری که امروزه در کشور برگزار می‌شوند، عموماً به این سمت حرکت می‌کنند که فقط میان گروه شرکتی صاحب نام و یا معماران با سابقه برپا شوند. ولی جایزه معمار، یکی از آن فضاهای موجود است که جوانها به راحتی می‌توانند در آن شرکت داشته باشند. ما شخصاً اعتقاد داریم که سرمایه‌گذاری عمده فرهنگی و تخصصی در زمینه معماری باید بر روی جوانها انجام گیرد. البته این توجه فقط از طریق جایزه معمار نیست، بلکه ما سعی می‌کنیم نیازهای دانشجویان و نقاط دید آنها را در نظر بگیریم و به طور کلی از جوانها در برنامه‌ریزی‌هایمان نیز استفاده کنیم. به همین دلیل، معماران جوان عموماً از فعالیتهای ما استقبال می‌کنند. من امیدوارم حاصل کار جایزه معمار، بیشتر از آنکه الگویی برای جوانها شود، به آنها نشان دهد که فرهنگ ما در چه جایی قرار دارد و آنها سعی کنند تا از طریق کارهایشان پیشی بگیرند و جلوتر حرکت کنند.

افشار نادری همچنین در پاسخ به این پرسش که برگزاری جوایزی مثل جایزه معمار چه تأثیری در معیارهای شهرداری برای انجام پروژه‌های مختلف دارد، می‌گوید: معماران شبیه کسانی‌اند که می‌خواهند شنا یاد بگیرند و به این علت در خشکی شروع به تمرین حرکات دست و پا

معماراتی بیایند و برای آن ایده‌های ناشناخته شده، حرفهای جدیدی بزنند و بهایش را نیز بپردازند، فراهم شده است. امیدواریم نه تنها شهرداری بلکه بقیه نهادهای ذریبط نیز به این مسئله فکر کنند که در زمینه فرهنگی باید سرمایه‌گذاری کرد.

داور جایزه بزرگ معمار ادامه می‌دهد: اگر فقط از نمونه ساختمانهایی که تاکنون صد بار مثل آنها را دیده‌ایم، استفاده کنیم و فقط کار معمارانی را که سالها تجربه دارند، دنبال کنیم؛ فرهنگ معماری را برای همیشه نابود کرده‌ایم. اگر قرار بود چنین روندی همواره طی شود، هرگز شکوفایی معماری را در دوره‌های صفویه، تیموری و یا سلجوقی شاهد نبودیم. چون در این دوران معماران با شجاعت بسیاری تمام الگوهای بارزش قبلی خود را کنار زدند و به جلو پیش رفتند. به نظر من، اینگونه مسابقات و جوایز زمینه را تا حدی فراهم می‌کنند که نهادهایی مثل شهرداری نه اینکه الگو برداری کنند، بلکه قابلیتها و افکار طراحان توانای جوان را برای ایجاد کارهای کاملاً بدیع ببینند. معمار خوب کسی است که بتواند با بودجه محدودی که در اختیارش قرار داده می‌شود، علاوه بر پاسخ دادن به نیازهای عملی مورد نظر کارفرما، برنامه‌های مختلف دیگری را نیز تحقق بخشد.

دکتر افشار نادری در زمینه بازتاب نتایج و دستاوردهای دو دوره قبل جایزه بزرگ معمار می‌گوید: یکی از نتایج این بوده که ما تا حد زیادی توانسته‌ایم از طریق نشریات به هدف اصلی خود که معرفی، اطلاع رسانی، تشویق و توسعه فرهنگ معماری است، دست یابیم. نشریات، آینه اجتماع‌اند و زمانی که نشریات به ما توجه می‌کنند، یعنی جامعه به ما توجه می‌کند. نکته بعدی، علاقه به شرکت در چه بیشتر طراحان در برنامه‌ریزی است. دستاورد دیگر نیز این است که ما در ابتدای کار با تردید بسیار به دنبال حامی مالی و سرمایه‌گذار خصوصی رفتیم. چون عجیب به نظر می‌رسید که سرمایه‌گذار خصوصی، سرمایه‌هنگفتی را در این خصوص اختصاص دهد، در حالی که می‌داند هیچ فایده عملی مستقیم برایش در بر ندارد.

این مسئله نشان می‌دهد که این جایزه توانسته تأثیر خود را در بخش صنایع نیز بگذارد و آنها دریافته‌اند که بازتاب انجام این اقدام برایشان اهمیت دارد. یکی دیگر از نتایج

مهم برگزاری این جایزه، مربوط به به استقبالی بود که از جانب متخصصین صاحب‌نام و برجسته جهان صورت گرفت. به این ترتیب متوجه شدیم که این اقدام فقط محدوده منطقه‌ای ندارد و هر چند کاری است کوچک ولی مورد توجه جهانی و مورد تأیید صاحب‌نظران مختلف دنیا قرار گرفته است.

افشار نادری علت انتخاب موضوع «ساختمانهای عمومی» را برای جایزه معمار ۸۲ چنین بیان می‌کند: ما در هر دوره جایزه سعی می‌کنیم به یک بخش از فولدرهای

انجام شده است. در اولین دوره جایزه معمار، ساختمانهایی مدنظر قرار گرفت که به صورت ابنیه دولتی نبودند. در دومین جایزه از ساختمانهای مسکونی برای شرکت دعوت کردیم و اسنال نیز بخش مهمی را که شامل ساختمانهای عمومی‌اند و کارهای هنری در این زمینه صورت گرفته، مورد توجه قرار دادیم. به طور کلی بنای عمومی اهمیت بسیاری دارد. چون در شهری مثل تهران که همه چیز روز به روز تغییر و رشد می‌کند، نقاط ثابت را همین بناهای عمومی تشکیل می‌دهند. معمولاً در تهران ساختمانهای ثابت، و زارتخانه‌ها هستند. اینها به عنوان یک نقطه مرجع‌اند که شهروندان توسط آنها قادر به مکان‌یابی در شهر می‌شوند.

همچنین این ساختمانها نقش مهمی در شکل دادن به سیمای شهر دارند. در واقع، این ابنیه به دلیل داشتن ابعاد و کاربری‌های پیچیده، زمینه‌های بسیار مهمی برای خلاقیت معماری به شمار می‌روند. امروزه خلاقیت معماری در دنیا به طور عمده در زمینه ابنیه عمومی صورت می‌گیرد. اگر به تاریخ معماری کشور خود نیز بنگریم این مسئله خیلی مشخص است.

من در سال ۱۹۸۶ در ایتالیا به اتفاق همکارم کتابی تحت عنوان نهادهای عمومی در شهرهای اسلامی را تدوین کردم که بحث اصلی آن درباره شهرهای اسلامی به خصوص شهرهای ایران دوره اسلامی بود. در جریان تدوین این کتاب معلوم شد که نهادهای عمومی مانند مساجد، بازار، مدارس، کاروانسرا، تکلیا و... یک فضای بسیار مشخص، بارز و وسیع بودند و معماری‌های بسیار برجسته داشتند.

از طرفی، تمامی مورخین و صاحب‌نظران بر این عقیده‌اند که هیچ تمدنی در دوران باستان به اندازه مسلمانان در زمینه ابنیه عمومی پیشرفته نبوده است. وی در ادامه سخنانش می‌گوید: در عین حال نباید توجه کرد که در طول تاریخ آنچه را که ما به مفهوم خاص نامش را معماری می‌گذاریم، در همین ابنیه تحقق می‌یافته است. مثلاً

ساختمانهای عادی مسکونی. ساختمانهای عبادی مسکونی از سبک‌ها و گونه‌شناسی‌های قوام یافته در یک منطقه خاص جغرافیایی تأثیر می‌گرفتند و در طول دوره‌های متوالی به ندرت تغییر می‌کردند.

به هر حال ابنیه عمومی باید به نوعی بهتر از دیگر ابنیه، نشان دهنده وضعیت و پویایی فرهنگ معماری در کشور ما باشد. ما نیز می‌خواهیم از این طریق حساسیت کلی کسانی را که در این زمینه فعالیت می‌کنند، تحریک کنیم تا وقتی که با مسئله بنای عمومی مواجه‌اند به یاد داشته